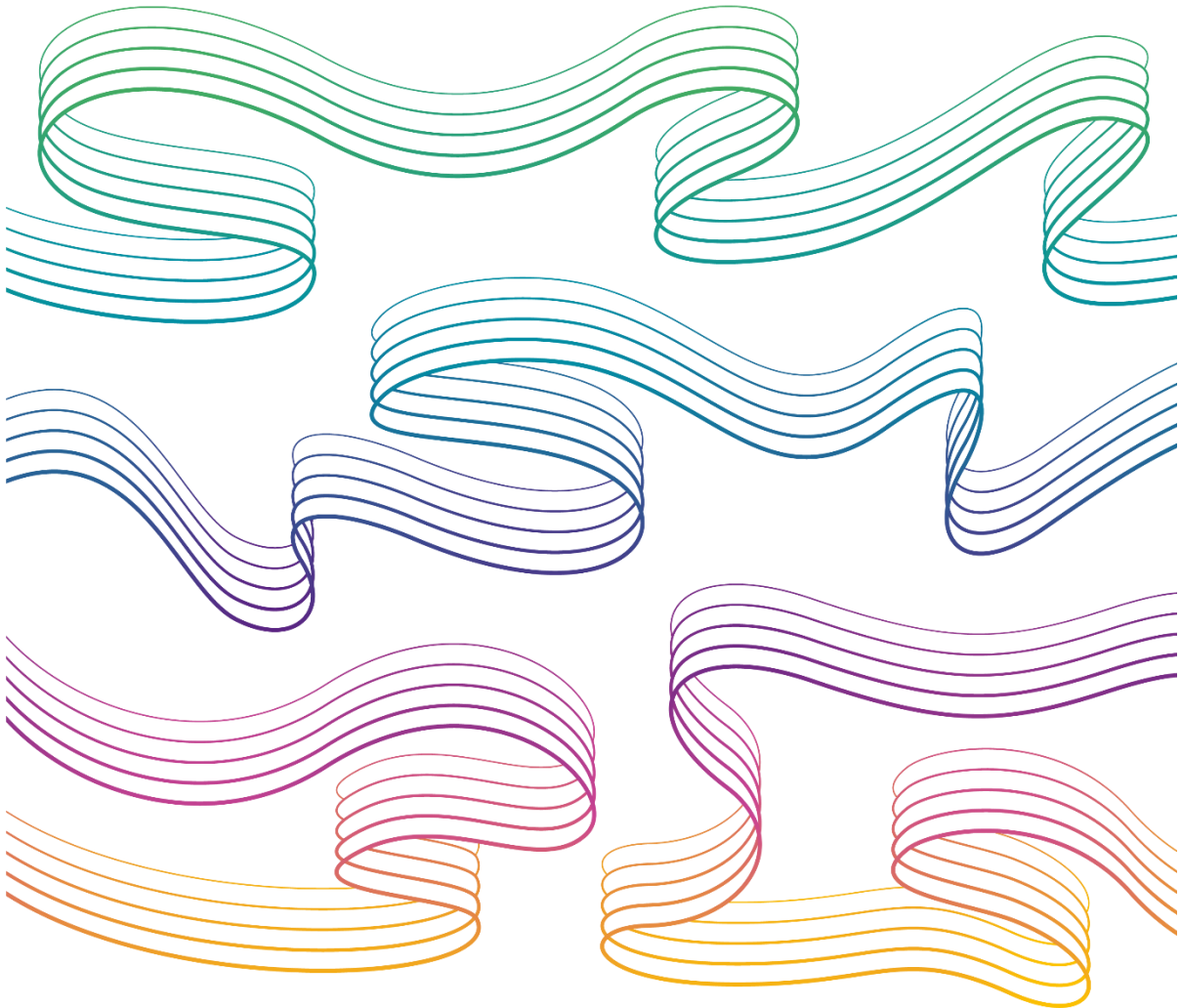

**Karášjoga gielda
Karasjok kommune**

Sámi váibmosuotna – gilli, gos kultuvrrat deaivvadit
Den samiske pulsåren – bygda der kulturer møtes

**Plánaprográmma -
gieidda bajásšaddan- ja sámegiela
ovdánahttinoasseplána 2025 – 2037**

**Planprogram -
Kommunedelplan for oppvekst og
samisk språkutvikling
2025 - 2037**

Sisdoallu

1 Álggahus	2
1.1 Mii dat plánaprográmma lea?	3
2 Ulbmil	3
3 Gielddaoasseplána oktavuohta bajit gielddaplánii	4
3.1 Višuvdna.....	4
3.2 Plánabargobagadusat.....	5
3.3 ON:a ceavzilvuodáulbmil	5
4 Dearvvasvuhta ja eallándássu	5
5 Váldofáddá ja čielggadandárbu	6
6 Medvirkning.....	6
7 Plánabarggu organiseren	7
8 Plánamannolat ja áššejohtu.....	8

1 Álggahus

Karášjoga gieldda plánastrategiija 2024 - 2027, mearriduvvui gielddastivrras 10.04.25. Plánastrategiijas mearriduvvo ráhkadahttojuvvot *fáddáplána* bajásšaddamii ja giela ovddideapmái. Tromssa ja Finnmárkku Stáhtahállddašeaddji rávvagii vuodul válljii gielddastivra 11.12.2025 rievdadit dan fáddáplánas *gieldda bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinoasseplánan*. Duogážin lea ahte bajásšaddanplána galgá leat bajit plána ovttadássásažžan gieldda dearvvasvuoda ja fuolahusoasseplánain. Gielddaoasseplána lea eambbo fáddái dahje suorgái merrejuvvon biethadasis, ja láhkavuodduduvvon plána- ja huksenlága (§ 11-2 ja § 11-5).

Sáme- ja dárogiela ovdánahttin gártá lunddolaš oassin gieldda bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinoasseplánas, merrejuvvon mánáid ja nuoraid ulbmiljovkui.

Gielddaplána 2022 – 2034 servodatoasis čuožžu:

«Karášjogas lea sámegiella dievas ja servodatguoddi giella eanaš servodatsurggiin ja bálvalusaddimiin. Mis lea guovttegielat álbmot gos sámegiella ja dárogiella leat ovttadássásaš gielat. Jus Karášjoga giella galggaš leat doaibmi guovttegielat servodat, ferte samevuolta čalmmustahttojuvvot ja deattuhuvvot»

Karášjoga giella lea huksegoahtán ođđa ja ođđaáigásaš skuvlla mii galgá leat gárvvisin čakčat 2027. Gielddaplána servodatoasis váldoulbmila vuolde «Mánáidgárddiin ja skuvllas mis lea alla dássu, buorre oahppabiras ja -loaktin» man strategiijii gullá «Mii hukset ođđa ja ođđaáigásaš skuvla mii ovdánahtta loaktima ja oahppanmiela». Gielddas leat 2 gielddalaš ja 1 priváhta mánáidgárddi, ja Sámi joatkkaskuvla.

Mánáide ja nuoraide leat muhtin meari astoáiggefálaldagat, erenomážit falášallamis. Muđuid go falášallamii, leat čoahkkananbáikkit vátnát, erenomážit nuoraide.

1.1 Mii dat plánaprográmma lea?

Plána- ja huksenlága olis plánaprográmma ulbmil:

- Čilget plána ulbmila: Maid galggašii plána čilget?
- Meroštallat čielggadandárbbu.
- Válddahit searvidahttima: Mo searvidahtášeimmet ássiid, organisašuvnnaid ja eiseválddiid?
- Mearridit áššejođu ja mannolaga: Áigeplána, olahusat ja mearrádusdahkamat.

Nuppe láhkai dadjat plánaprográmma lea juogalágán plánaráhkadanneava mii biddjojuvvo almmolaš geahčasteapmái vai gullevaš bealit sáhttet addit oaiviliiddiset ovdalgo loahpalaš plána ráhkaduvvo.

2 Ulbmil

Gieldda bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinasseplánan (gohčoduvvo dás duohko bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinplánan) lea Kárášjoga gieldda ollislaš ja ovttahttojuvvon bálvalusaid ovdánahttin bajit plána mánáide ja nuoraide – áhpehisvuodas ja mánáidgárddis gitta joatkkaoahpa luohpaheapmái.

Plána lea gieldda bargostivrenreaidu mánáid ja -nuoraid hárrái mánáidgárddiin, skuvllas, dearvvastvuodas, mánáidsuodjalusas, kultuvrras ja astoáigedoaimmas. Plána čájeha guđe guvlui ja guđe strategijja gielddas lea mánáid ja nuoraid hárrái boahhtevaš jagiin ovddasguvlui.

Ulbmil lea váfistit bajásšaddaneavttuid, nanosmahttit sámegiela ja kultuvrra bajásšaddanbiriin, ja láhčit vuodu eallinagi ohppui, -loaktimii ja –searvamii.

Bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinplána gártá leat politihkalaš ja hálldahuslaš stivrenreaidun buot bajásšaddanbálvalusaide gielddas. Plána bidjá guhkesáigásaš perspektiivva bajásšaddansuorggis ja láidesteadjin politihkalaš ja hálldahuslaš mearrádusaide plánaáigodagas.

3 Gielddaoasseplána oktavuohta bajit gielddaplánii

Bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinplána duogáš lea gielddaplána servodatoassi, ja oasseplána gullá dasa. Dat konkretisere ja čilge oppalaš vuoruhanulbmiliid ja strategiiid mánáid ja nuoraid várás gielddas. Bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinplána lea stivrejeaddjin minddar plánačoakkáldagaid hárrái.

Bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinplána konkretisere gielddaplána servodatoasi ulbmiliid ja strategiiid (2022–2034), erenomážit vuoruhansurggiin:

- Fátmmasteaddji gilli – dorvvolaš bajásšaddan, eastadeapmi ja oktavuohta
- Ođđabuvttadeaddji gilli – doaibmagirjásvuota ja kulturfálaldagat
- Gelbbolaš gilli – dássu mánáidgárddiin ja skuvllas, gielas ja kultuvrras
- Ceavzilis gilli –eallinhálddašeapmi ja jáhkku boahhteáigái

Gielddaplána servodatoasis nanosmahttojuvvo ahte Kárášjoga lea Sámi giela. Sámi perspektiiva gullá danne buot vuoruhansurggiide servodatoasis ja minddar plánačoakkáldagas.

3.1 Višuvdna

Kárášjoga gieldda višuvdna lea ráhkaduvvon gielddaplána servodatoasi 2022 – 2034 olis. Višuvdna lea:

Sámi váibmosuotna – gilli gos kultuvrrat deaivvadit

Den samiske pulsåren – bygda der kulturer møtes

Váibmosuona višuvdna mearkkašahtá ahte Kárášjoga giela lea diđolaš servodatdoaimmastis olles Sámi servodaga várás. Mii leat oainnat okta moatti gielddaid gaskkas gos sámegiella lea eanetlogus ja Sámi kultuvra, gullevašvuota ja eallinvuohki lea guovddážiis servodateallimis.

Nuppe dáfus lea midjiide dehálažžan leat fátmastahtti servodat gos lea sadji eará kultuvrraide ja gos kulturdeaivvadeamit riggudahtášedje min servodaga.

3.2 Plánabargobagadusat

Plánasisdoallu goalllostuvvo stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš bagadussuorgái:

- Mánáidgárdelága ja dasa gulli láchkaásahusat
- Vuodđoskuvlaoahpahusláhka ja joatkkaskuvlaoahppa ja dasa gulli láchkaásahusat.
- Mánáidgárdeláhka
- Álbmotgirjerájusláhka
- Searvidahttinláhka oahpahusa, oahpa ja barggu olis
- Stuorradiggedieđáhusat, NOU:at, láchkaásahusat, njuolggadusat, bagadusat ja eará
- ON:a mánáidvuoigatvuođaid konvenšuvdna
- Kárášjoga gieldda dearvvasvuođa ja fuolahusa gielddaoasseplána
- Guvllolaš mánáid- ja nuoraidstrategiija: dat gávdno áidna mánáid- ja nuoraidstrategiija mii gokčá olles Finnmárkku, muhto joavku lea sajáiduhthtojuvvon guvllolaš ovdánahttinplánaide, oahppastrategiijaide ja riikkadási ovttasbargoprošeavttaide.

3.3 ON:a ceavzilvuođaulbmil

Gielddaplána servodatoasi olis ovdanbiddjojuvvo 10 ceavzilvuođaulbmila mat čalmmustahttet erenomážit ovdánahttima Kárášjoga gielddas. Bajásšaddan- ja sámegiela ovdánahttinbargus livčče 3, 4, 5, 10 ja 11 leamaš áššáiguoskit.

4 Dearvvasvuohta ja eallándássu

Kárášjoga gielda bargá oktilaččat dearvvasvuođabajiloainnu ođastemiin. Ulbmil lea háhkat buori máhttovuođu álbmoga dearvvasvuođas ja fáktoriin mat váikkuhit dasa, vai gielda sáhtašii plánet ja álggahit ulbmillaš doaibmajuid ahtahahttit álbmotdearvvasvuođa ja unnidit sosiála dearvvasvuođaerohusaid.

Stuorradiggi lea mearridan rievdadusaid álbmotdearvvasvuođalágas mat fápmuduvvo 01.01.26, dát guokte dilálašvuođa gártet gustojeaddjin bajásšaddan ja sámegiela giellaovdánahttinplánas:

- Vuoruhuvvon prinsihpat álbmotdearvvasvuođabargus leat gelbbolašvuohta ja mánnái buoremusat
- Sámiid erenomáš álbmotdearvvasvuođa hástalusat leat vuoruhuvvon árvoštallandeasttat

5 Váldofáddá ja čielggadandárbu

Plánabarggus leat dát váldofáddán:

- Skuvla- ja oahpahus
- Mánáidgárdi
- Bajásšaddanbiras ja eallindássu. Dorvvolaš ja searvidahtti bajásšaddanbiret mánáide ja nuoraide
- Mánáid ja nuoraid giellahtanuššan, kultuvra ja gullelašvuohta
- Astoáigi, váikkuheapmi ja eaktodáhtolašvuohta
- Mielalaš ja rumašlaš dearvvasvuohta
- Eastadeaddji bálvalusat
- Fágaidgaskasaš ovtasbargu ja bálvalusovdánahttin
- Gelbbolaš fágabirrasat mánáidgárdiin, skuvllas ja doarjjaáhpáráhtain
- Ovtasbargu váhnemiiguin ja báikeservodagain
- Joatkkaoahppa ja oahppafálaldagat
- Váfistit universála hábmejumi ja CRPD plánabargui

Álbmotdearvvasvuođa bajiloidnu ja eará kártemat/ dáhtat čájehit dán hástalusgova guoskat bajásšaddan ja sámegeielaovdánahttinplána ulbmiljoavkkui:

- Álbmotlohku gahčá ja mánáidlogut leat sakka gahččan daid manjimuš 10 – 15 jagi
- Skuvlabohtosiin leat mii vuolábealde riikkagaskameari
- Mobben lea ain stuorát hástalus Kárášjogas go fylkka- ja riikkadásis
- Mis leat olu nuorat geat rahčet mielladearvvasvuođain
- Mánáid ja nuoraid čoagganansajit leat vátná. Erenomážit nuorat váillahit doaimmaid ja čoagganansajiid sin várás
- Dárbu fágaoahppanolbmuid mánáidgárddis ja skuvllas
- Sámi gealbovátnivuolta skuvllas ja mánáidgárdiin ja boahtteáiggi hástalusat oahpahit Sámi oahpaheddjiid/ pedagogaid

Dan vuođul ferte ráhkadit

- Dásolaš mánáid ja nuoraiddáhtalađasteapmi (demografii, eallineavttut, mielladearvvasvuohta, mobben, sosiála erohusat ja eará).
- Mánáidgárdiid ja skuvlafálaldat dárbođasteapmi: Dárbođasteapmi lea vuogádatlaš árvvoštallan sajii badjel ja guđe šlájat fálaldagat dárbbasuvvo gokčan dihtii dárbbu gielddas. Dat atno vuođđun plánet ja návccaid juogadeapmái.
- Gealbodárbu bajásšaddansuorggis, erenomážit gelbbolaš Sámi oahpaheddjiid/ pedagogaid
- Dálá čoagganansajiid ja astoáigefálaldagaid kárte

6 Mielváikkuheapmi

Plána- ja huksenlágas ipmirduvvo mielváikkuheapmi leat ovttaskas olbmuid ja joavkkuid vuoigatvuohta oasálastit ja váikkuhit almmolaš čielggadan- ja mearridanássiin. Dat mearkkaša ahte servodaga ássit leat searvvis váikkuheamen boahtteáiggiset. Dat galgá erenomážit váfistit erenomáš dárbbasheaddji joavkkuide váfistit mielváikkuheami.

Plánamannolat galgá viidát sajáiduhttojuvvon ja fáttmmasteaddji, mas lea ulbmil váfistit mánáid, nuoraid ja guoskevaš joavkkuid gullojuvvot. Mánát ja nuorat galget leat váldooassádallit plánamannologas. Mielváikkuheapmi dáhpáhuvvá:

- Mánát ja nuorat: Mánáidbálgát, mánáid- ja nuoraidráđđi ja workshopsat skuvllain ja astoáiggebiriin
- Fáttmmastit eareliiggáš dárbbášeaddji mánáid ja nuoraid fágaolbmuid ja váhnemiid ovttasbargguin, ja vaikkoba vugiin mat leat heivehuvvon máná/ nuora doaibmadássái.
- Váhnemat ja ovddasteaddjit: Gažadaniskosat ja rabas čoahkkimat
- Politihkkárat: Workshops
- Bajásšaddansuorggi bargoveahka: Fáttmmasteapmi fágalaš joavkkuid, bargoveagačoahkkimiid ja oaiviladdimiid bokte
- Sámi ásausat ja organisašuvnnat: Ovttasbargu áššáiguoski oassádalliin go Sámedikkiin ja muđuid kultur- ja almmolaš ásausaiguin
- Eaktodáhtolaš joavkkut ja searvvit: Fáttmmastuvvo váfistan dihtii oppalaš ipmárdusa mánáid ja nuoraid bajásšaddandillái
- Almmolašvuohta – Gieldda ruoktosiidui lea ráhkaduvvon sierra gilkor mii gohčoduvvo “Bajásšaddanplána” gos álbmot sáhttá addit oaiviliid plánii.
- Ávžžuhit álbmoga, erenomážit mánáid ja nuoraid lágideat čoagganemiid, mahkáš káfestallamiid boarrásiidda, ja addit oaiviliid gieldda ruoktosiiddus. Divastallangažaldagat ráhkaduvvo.
- Gávdnosat ungdata.no:s, Kárášjoga gieldda álbmotdearvasvuođa bajiloainnus ja kártemiin/ raporttain bajásšaddama, álbmotdearvasvuođa ja mánáid ja nuoraid birra Kárášjogas ja eará Sámi guovlluin. Mielváikkuheapmi duodaštuvvo jo geavahuvvo árjjalaččat plánaulbmiliid ja -doaibmabijuid hábmemis.
Mielváikkuhanmannolat čuovvu Mánáidkonvenšuvnna prinsihpaid art. 12 ja plána- ja huksenlága § 5-1.

7 Plánabarggu organiseren

Plánabargomannolat organiserejuvvon stivrenjoavkkuin, prošeaktajoavkkuin, bargojoavkkuin ja referánsajoavkkuin.

Prošeaktaeaiggát: Kárášjoga gieldda gielddastivrra olis

Stivrenjoavku: Ovdagoddi

Háldd. prošeaktajoavku: Bargoveagajodiheaddji, Johanna Unga
Mánáid, nuoraid ja bearašovttatjodiheaddji, Tove Didriksen
Rektor, Camilla Utsi
Bargodahkki: Ann Hilde Turi

Bargojoavku: Gieldda fágasuorgásaš áššáiguoski ovttadat- ja ossodatjodiheaddjit
(bajásšaddan, dearvasvuođa, kultuvrra, plána ja ovdánahttin)

Bargojoavku lea veahkkin válddaheamen ovdánandovdomearkkaid ja strategijaid vai sáhtašedje ráhkkanit fágasuorggisteaset siste boahpteáigái.

Referánsajoavku: Minddar ovttagaid fágaolbmot sáhttet searvidahttojuvvot plánabargui go leš dárbu.

Gielddalaš ráđit ja lávdegottit, dás mánáid- ja nuoraidráđdi ja doaibmavádjigis olbmuidráđdi ja nu ain.

Joavkkut ja searvvit laktašuvvan mánáid-/ nuoraid doaibmabijuide, álbmotdearvvvasvuhtii ja eaktodáhtolašvuhtii.

8 Plánamannolat ja áššejohtu

ÁIGEMUDDU	DOAIBMA	OVDDASVÁSTÁDUS
Plánaprográmma – gieldda bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinnoasseplána		
Skábm. 2025 – ođđaj 2026	Plánaprográmma álgoevttohus ráhkaduvvo	Prošeaktajoavku
26.01 – 02.02.26	Plánaprográmma gulaskuddojuvvo gielddalaš ráđiin ja politihkalaš lávdegottiin	Prošeaktajoavku
11.02.26	Ovdagoddi sádde plánaprográmma gulaskuddamii ja 6 vahkkoš dárkkisteapmái	Ovdagoddi
25.03.26	Gulaskuddanášigemearri - plánaprográmma	
	Gulaskuddan oaiviladdinbarggut dađistaga	Prošeaktajoavku
23.03 – 21.03.26	Plánaprográmma oktan gulaskuddanoaiviladdimat meannuduvvo gielddalaš ráđiin, politihkalaš lávdegottiin ja ovdagottis	
30.04.26	Plánaprográmma politihkalaš meannudeamis ja gielddastivrra mearrádus	Gielddastivra
Gieldda bajásšaddan ja sámegiela ovdánahttinnoasseplána		
Cuoŋ – golgg. 2026	Mannolat ja mielváikkuheapmi - Mielváikkuhanmannolagaide ráhkaduvvo sierra plána - Mielváikkuhandaaimmaide ráhkaduvvo gulahallanplána	Prošeakta- ja bargojoavku Gielddadirektevra ja ovtadatjođiheaddjit
Golgg 2026 Ođđaj 2027	Bajásšaddan- ja sámegiela ovdánahttinplána ráhkaduvvo	Prošeaktajoavku
1. kv 2027	Bajásšaddan- ja sámegiela ovdánahttinplána gulaskuddojuvvo gielddalaš ráđiin ja politihkalaš lávdegottiin	
	Ovdagoddi sádde plánaprográmma gulaskuddamii ja 6 vahkkoš dárkkisteapmái	Ovdagoddi
	Gulaskuddanášigemearri	
2. kv. 2027	Plánaprográmma oktan gulaskuddanoaiviladdimat meannuduvvo gielddalaš ráđiin, politihkalaš lávdegottiin ja ovdagottis	
Geass 2027	Plánaprográmma politihkalaš meannudeamis ja gielddastivrra mearrádus	Gielddastivra